

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Кафедра соціальної психології та психології розвитку

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

**Проректор (заступник директора)
з навчальної роботи**

“ _____ ” _____ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

««ПСИХОЛОГІЯ СІМ'Ї»»

**за освітньо-професійною програмою «Психологія»
перший (бакалаврський) рівень**

Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	053 Психологія
Спеціалізація факультет	Психологія філософський

Івано-Франківськ – 2019 рік

Робоча програма з «Психології сім'ї» для студентів ОР «Бакалавр» за спеціальністю 053 «Психологія». 29 серпня 2019 р. – 23 с.

Розробники: Лютак О.З., кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціальної психології та психології розвитку, доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри соціальної психології та психології розвитку

Протокол від «29» серпня 2019 р. Протокол № 1

Завідувач кафедри
соціальної психології

Заграй Л.Д.

«__» _____ 2019 р.

Схвалено науково-методичною радою філософського факультету.

Протокол від «5» вересня 2019 р. №_1__

«__» _____ 2019 р.

Голова

проф. Пілецька Л.С.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Нормативна	
Модулів – 1	Спеціальність 053 Психологія	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		__3__-й	__3__-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		__5__-й	__5__-й
Тижневих годин для денної форми навчання: 2 аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції	
		_12_ год.	4_ год.
		Практичні, семінарські	
		_18_ год.	_6_ год.
		Лабораторні	
		_0_ год.	_0_ год.
		Самостійна робота	
_60_ год.	_80_ год.		
Індивідуальні завдання:		__ год.	
Вид контролю:		Екзамен	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 33,3% : 66,7%

для заочної форми навчання – 11,1% : 88,9%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: ознайомити студентів-психологів з психологією шлюбно-сімейних стосунків як науковою дисципліною, так і прикладною галуззю психологічної науки (навчальна); психологічна підготовка молоді до сімейного життя (вихована).

Цілі: Розкрити теоретичні поняття і положення психології сім'ї, сучасні підходи до розуміння динаміки її розвитку та функціонування, структуру та категоріальний апарат психології сім'ї, психологічні закономірності життєвого циклу сім'ї, сімейних криз, методи психологічного консультування сім'ї; навчити студентів використовувати одержані знання для забезпечення ефективної консультативної практики сімейного психолога, реалізовувати основні напрями роботи практичного психолога в сімейному консультуванні.

Загальнонаукові компетентності:

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, мислити концептуально, системно, саногенно.
- Здатність бути критичним і самокритичним,

Спеціальні (фахові) компетентності:

- Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології сім'ї;
- Здатність сформулювати систематизоване уявлення про еволюцію шлюбно-сімейних відносин, особливості життєвого циклу сім'ї та закономірності її динаміки, чинники та концепції дестабілізації шлюбно-сімейних відносин;
- Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків;
- Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.
- Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій у роботі з сім'єю.
- Здатність проводити просвітницьку діяльність з метою збереження інституту сім'ї.
- Здатність надавати своєчасну, необхідну та конструктивну допомогу окремим членам сім'ї чи сім'ям у різних кризових ситуаціях;

Програмні результати:

- Аналізувати та пояснювати, ідентифікувати психологічні проблеми сучасної сім'ї та пропонувати шляхи її розв'язання.
- . Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування сім'ї як малої соціальної групи.
- Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для діагностики психологічного клімату сім'ї, розуміння базових засад сімейного консультування

-Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел щодо тенденцій функціонування сучасної сім'ї і грамотної побудови консультативного процесу.

-Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) у сімейному консультуванні, ефективні технології психологічної допомоги у роботі з клієнтом.

- Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних, просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, тренінгів, тощо у процесі психологічного супроводу сім'ї.

-Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, які мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

-Виявляти і вирішувати соціально-психологічні проблеми особистості у великих і малих соціальних групах (сім'ї).

Структурно-логічне місце психології сім'ї в навчальному процесі підготовки фахівців

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення «Психологія сім'ї»	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на «психологію сім'ї»
Загальна психологія, соціальна психологія, вікова та педагогічна психологія, психологія конфлікту, етнопсихологія	Психологія сімейного виховання, психологія насилля, технології індивідуального консультування сім'ї, психотерапія сім'ї
Соціологія, етнографія, історія, фольклористика	Сімейний коучинг
Психологія соціального пізнання	Соціальна педагогіка; психологія девіантної поведінки, соціальна робота

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Сім'я як соціально-психологічний феномен

Тема 1. Розвиток інститутів шлюбу і сім'ї у контексті культурно-історичного розвитку людства. Соціально-психологічні характеристики сім'ї

Мета. Ознайомити студентів із головними теоретико-методологічними основами психології сім'ї, розкрити соціально-психологічну сутність сім'ї та її характеристики.

Зміст. Проблематика, предмет, об'єкт і завдання психології сімейних відносин. Основні концептуальні підходи у вивченні шлюбно-сімейних відносин: еволюціонізм (І.Я.Баховен, Дж.Ф.Мак-Леннан), функціоналізм (Е.Дюркгейм, У.Огборн, Е.Берджес), біологізм (Ч.Дарвіна), емпіризм (Ф.Ле Пле), сциєнтизм (У.Джемс, Ч.Кулі, У.Томас, Ф.Знанецький, Ж.Піаже,

З.Фрейд). Сім'я і шлюб в історії суспільства (шлюб у давні часи; європейський шлюб у Середньовіччі; сім'я у біблійні часи; язичницька сім'я; християнська модель сім'ї). З історії української родини. Типові моделі сучасної української сім'ї. Характерні риси сучасної української сім'ї. Сучасні дослідження шлюбно-сімейних взаємин.

Соціально-психологічна сутність сім'ї та її характеристики (психологічний клімат, сумісність, сімейні інтереси тощо; композиція, структура, групові процеси, групові норми і санкції). Переваги й унікальність сім'ї як малої соціальної групи. Функціонально-рольова структура сім'ї. Подружні ролі (традиційні, товариські, ролі партнерів, від узгодженості яких залежать особливості взаємин подружжя). Умови розподілу ролей між подружжям. Комплексність у виконанні сім'ю функцій. Типологія сімей (за кількістю дітей, за складом, за структурою, за стадією становлення сім'ї, за якістю зовнішніх та внутрішніх меж, за способом реагування на стресові, конфліктні ситуації та нормативні кризи, за рівнем виховного потенціалу, за станом психологічного здоров'я, за структурою влади, за розподілом ролей, за ступенем включення членів родини в сімейні стосунки, залежно від адаптивних ресурсів сім'ї). Психологічно благополучна і неблагополучна сучасна сім'я. Поняття "психологічне здоров'я сім'ї". Структура психологічного здоров'я сім'ї. Сімейно обумовлені переживання, які особливо несприятливо впливають на психічний і соматичний стан здоров'я людини (Ейдеміллер Е.Г., Юстіцкіс В.В.).

Тема 2. Емоційний компонент взаємодії подружжя. Формування подружньої пари

Мета. Обґрунтувати роль емоційного компоненту у формуванні та розгортанні подружньої взаємодії, ознайомити студентів із функціями та завданням періоду дошлюбного спілкування.

Зміст. Тлумачення поняття „атракція”. Етапи розвитку емоційних відносин. Феномен кохання та його прояви. Принципи кохання (універсальний, принцип дієвої спрямованості, принцип активної зацікавленості, точності і надійності оцінки об'єктів, дій). Співвіднесення понять „кохання” і „закоханість”. Теорії кохання: оптимістичні (А.Маслоу, „трьохкомпонентна” теорія кохання Р.Стернберга, схеми діадичних відносин Т.Кемпера, концепції кохання В.Сатір, І.Сеченова та ін.), песимістичні (Л.Каслер, З.Фрейд, В.Рейк, Мартінсон). Пастки кохання (пастка неповноцінності, пастка жалості, сексуальний комфорт, спільність інтересів). Умови збереження емоційних відносин.

Теорії вибору шлюбного партнера (психоаналітична теорія, теорія комплементарних потреб Р.Вінча, інструментальна теорія вибору подружжя Р.Сентерса теорія “стимул-цінність-роль” Б.Мурстейна, або “обмін і максимальна вигода”, теорії “фільтрів” А.Керкгоффа і К.Девіса, “кругова теорія любові” А.Рейса, модель співвіднесення міжособистісного сприйняття

і динаміки дошлюбних відносин. Психологічна характеристика періоду дошлюбного спілкування. Дошлюбні чинники, які впливають на стабільність шлюбу. Дошлюбні ігри. Прийняття рішення про вступ у шлюб. Мотиви вступу у шлюб. Психологічні пастки періоду дошлюбного спілкування.

Тема 3. Характеристика психологічної сутності шлюбу

Мета. Розкрити психологічну сутність шлюбу та сучасні уявлення про шлюб як юридичну основу сім'ї.

Зміст. Тлумачення поняття «шлюб». Стили шлюбних відносин (типологія шлюбних стосунків, в основу якої покладено поведінкові реакції партнерів у стосунках (за Сейнером); типологія за розподілом прав; типологія шлюбних стосунків за реакціями подружжя у конфлікті (Уайл), типологія за емоційною залежністю, стилі шлюбу за Е.Берном, типологія шлюбу за К.Вітакером та ін.). Альтернативні форми шлюбно-сімейних відносин (самотність, незареєстроване співжиття, свідомо бездітний шлюб, розлучення, повторні шлюби, відкритий шлюб, позашлюбний секс, гомо сексуальність, груповий шлюб, колективні сім'ї). Готовність особистості до шлюбу та сімейного життя (фізична і фізіологічна зрілість, соціальна готовність, етико-психологічна готовність, сексуальна готовність).

Змістовий модуль 2. Динамічні процеси в сім'ї

Тема 4. Динаміка подружніх відносин. Психологія подружньої сумісності

Мета. Розкрити суть і специфіку етапів подружнього життя, визначити основні завдання подружжя на кожному етапі, розкрити специфіку подружньої сумісності.

Зміст. Чинники, які впливають на стабільність шлюбу. Життєвий цикл сім'ї (Р.Норберт, Е.Дюраль, Р.Хілл, Г.Навайтіс, К.Вітакер та ін.). Проблематика перших періодів подружнього життя. Сутність поняття адаптації подружжя. Структура адаптації особистості у сфері шлюбно-сімейних відносин. Зміст первинної адаптації. Сфери сімейної адаптації (матеріально-побутова, морально-психологічна, інтимно-особистісна). Вторинна (негативна) адаптація і сфери її прояву. Умови подолання вторинної негативної адаптації.

Постановка питання сумісності у соціальній психології. Основні підходи у визначенні поняття «сумісність»: функціонально-рольовий; структурний. Теорії сумісності (концепція дублювання батьківських якостей, концепція дублювання якостей братів і сестер, гіпотеза Р.Вінча про комплементарність, прогностична модель сумісності Р.Акофф і Ф.Емері та ін.). Психофізіологічна, ціннісно-орієнтаційна та особистісна складові сумісності подружжя і способи її діагностики. Типи ставлення кожного з

партнерів до цінностей іншого. Типологія сімей за характером психологічної й ціннісно-орієнтаційної єдності.

Тема 5. Психологія подружніх конфліктів. Мотивація сімейних конфліктів, особливо небезпечних для сімейної цілісності

Мета. Охарактеризувати психологічні особливості сімейного спілкування, визначити детермінацію подружніх конфліктів та шляхи їх попередження та корекції; розкрити специфіку емоційної взаємодії подружжя на прикладі ревнощів, ознайомити із сімейними девіаціями, зокрема із подружніми зрадами, визначити можливі ресурси сім'ї у формі прощення.

Зміст. Позитивні та негативні аспекти спілкування у сім'ї. Сімейний конфлікт, його стадії (виникнення об'єктивної конфліктної ситуації; усвідомлення об'єктивної конфліктної ситуації; перехід до конфліктної поведінки; вирішення конфлікту) та особливості. Причини сімейних конфліктів. Класифікація конфліктів на ґрунті незадоволених потреб подружжя, за ступенем небезпеки для сімейної цілісності. Моделі поведінки подружжя у конфліктних ситуаціях. Профілактика подружніх конфліктів.

Тлумачення поняття «ревнощі». Психологічні детермінанти ревнощів: характерологічні особливості суб'єкта ревнощів, наближення періоду інволюції, гендерні чинники, особистісні особливості «об'єкта ревнощів», співвідношення особистісних властивостей можливих «суб'єкта» і «об'єкта» ревнощів, вплив «ситуації». Нормальні та патологічні ревнощі як надцінні ідеї. Типологія ревнощів: ревнощі «власника» або тиранічні ревнощі, ревнощі через образу, відображені ревнощі. Рекомендації особам, яких ревнують (С. Кратохвіл, А.Я. Варга). Тлумачення поняття подружня невірність. Мотиви позашлюбних зв'язків. Відмінності в мотивуваннях зрад у чоловіків і жінок. Стадії та форми прощення (Р. Енрайт). Прийняття прощення.

Тема 6. Процеси розпаду і дестабілізації сімейних відносин

Мета. Ознайомити студентів із феноменом розлучення як ненормативної кризи сім'ї та його наслідками для подружжя і дітей.

Зміст. Чинники руйнування шлюбно-сімейних відносин (соціальні, політичні, економічні, гендерні, етнічні, соціально-психологічні, індивідуально-психологічні та ін). Типи розлучень: справжнє, розлучення-тиск, розлучення-реакція. Фази розпаду і дестабілізації відносин: інтрапсихічна (внутрішня), інтерпсихічна, соціальна фаза, фаза переробки. Концепція розпаду емоційних стосунків (Дж.А.Лі). Стадії розлучення. Стратегії поведінки у ситуації розлучення (модель Кюблер-Рос). Діалектична модель процесу розлучення Маслоу. Соціально-психологічні наслідки розлучення. Характеристика ситуації після розлучення. Емоційні реакції дітей та підлітків на розлучення батьків. Рекомендації батькам у построзлучній ситуації. Рекомендації подружжю, яке пережило розлучення.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		Л	П	Ла б	інд	с.р.		Л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Сім'я як соціально-психологічний феномен												
Тема 1. Розвиток інститутів шлюбу і сім'ї у контексті культурно-історичного розвитку людства Соціально-психологічні характеристики сім'ї	14	2	2			10	17		2			15
Тема 2. Емоційний компонент взаємодії подружжя Формування подружньої пари	16	2	4			10		2				15
Тема 3. Характеристика психологічної сутності шлюбу	14	2	2			10	12		2			10
Разом за змістовим модулем 1	44	6	8			30	30	2	4			40
Змістовий модуль 2. Динамічні процеси в сім'ї												
Тема 4. Динаміка подружніх відносин Психологія подружньої сумісності	16	2	4			10	17	2				15
Тема 5. Психологія сімейного конфлікту . Мотивація конфліктів, особливо небезпечних для сімейної цілісності	16	2	4			10	17					15
Тема 6.	10	2	2			10	14					10

Процеси розпаду і дестабілізації сімейних відносин												
Разом за змістовим модулем 2	60	6	10	8		30	50	4	2			40
Усього годин	90	12	18	8		60	80	4	6			80

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми (для стаціонару)	Кількість Годин
1	Змістовий модуль 1. Сім'я як соціально-психологічний феномен Місце психології сім'ї у системі наукового знання	
2	Функціонально-рольова структура сім'ї. Психологічна безпека сім'ї	2
3	Кохання як основа подружніх стосунків Типи шлюбних стосунків та їх чинники.	2
4	Подружня сумісність як предмет психологічного аналізу	2
5.	Характеристика психологічної сутності шлюбу	2
	Змістовий модуль 2. Динамічні процеси в сім'ї	
6.	Психологічна характеристика періоду дошлюбного спілкування	2
7.	Життєвий цикл сім'ї. Подружні конфлікти та кризи	2
8.	Розлучення та його наслідки	2
9.	Сексуальність у подружньому житті	18

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми (для заочного відділення))	Кількість Годин
	Змістовий модуль 1. Сім'я як соціально-психологічний феномен	
1.	Розвиток інститутів шлюбу і сім'ї у контексті культурно-історичного розвитку людства Соціально-психологічні характеристики сім'ї	2
2.	Характеристика психологічної сутності шлюбу	2
3.	Динаміка подружніх відносин Психологія подружньої сумісності	2

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми (для стаціонару)	Кількість Годин
-------	-----------------------------	-----------------

	Змістовий модуль 1. Сім'я як соціально-психологічний феномен	
1	<p>Опрацювати: Посвістак О.А. Етапи становлення та теоретичні основи психології сім'ї як галузі наукових знань, 2016 (електронна хрестоматія)</p> <p>Посвістак О.А. Вплив Другої світової війни на шлюбно-сімейні стосунки та розвиток психологічних знань про сім'ю // Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. Психологія. 2016. Т. 21. Вип. 1 (39).- С.206-215</p> <p>Законспектувати: Федоришин Г.М. Соціально-психологічні характеристики сучасної сім'ї // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України / За ред. С.Д.Максименка.</p> <p>Лютак О.З. Функціонально-рольова структура сучасної сім'ї // Збірник наукових праць. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2007. - Вип. 12. – Ч.2. – С.98-106.</p> <p>Підготувати доповіді або презентації на одну із заданих тем: «Історичні типи української сім'ї», «Історія розвитку української сім'ї», «Сімейні традиції українців», «Види сучасних сімей», «Соціально-психологічна характеристика патріархальної сім'ї», «Ризики бікультурного шлюбу»</p>	10
2	<p>Опрацювати: Федоришин Г.М. Особливості емоційного компоненту взаємодії подружжя // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ: Видавництво “Плай” Прикарпатського національного університету, 2005. – Вип.10. - Ч. 2. – С. 21 - 30.</p> <p>Підготувати наукові повідомлення на задані теми</p> <p>Законспектувати:</p> <p>Різновиди любові: любов-пристрасть, любов-дружба. Підтримування відносин // Д.Майерс. Соціальна психологія. – С.559-585.</p> <p>Ознайомлення з методиками «Малюнок сім'ї», «Кінетичний малюнок сім'ї», «сімейна генограма»</p>	10
3	<p>Підготувати наукові доповіді або презентації на теми: «Уявлення про майбутнього подружнього партнера у чоловіків і жінок», «Вибір шлюбного партнера», «Невербальна комунікація закоханих», «Атракція або як зрозуміти партнера», «Планування чисельності сім'ї чоловіком і дружиною», «Ризики інтернет – знайомств», «100 способів проявити любов до партнера»</p> <p>Опрацювати: Крижановська Л.Г., Скориніна-Погребна О.В. Особливості емоційної готовності молоді до сімейного життя // Проблеми екстремальної та кризової психології. Вип. 20, 2016. – С.109-117</p> <p>Медіна Т. Незареєстрований шлюб як форма сучасних шлюбно-сімейних відносин // Нова парадигма, випуск 130, 2016 – С.62-74.</p> <p>Робота з методикою Козлова В.»Шлюбний договір».</p>	10
		30
	Змістовий модуль 2. Динамічні процеси в сім'ї	
4	<p>Опрацювати теми «Подружнє спілкування» та «Вправи на відновлення комунікації в сім'ї»: Поліщук В.М., Ільїна Н.М., Поліщук С.А. та ін. Психологія сім'ї // Суми: ВТД “Університетська книга”, 2008.</p> <p>Ознайомлення з арт-терапевтичними техніками консультування сім'ї («Сімейний атом», «Малювання однією ручкою», «Узгодження ролей» тощо</p> <p>Мілютіна К. Психологія сім'ї Техніки раціонально-інтуїтивної психокорекції родини. К.: Главник, 2007. - с.55-68</p>	10

5	<p>Опрацювати: Вітюк Н.Р. Соціально-психологічний аналіз подружніх конфліктів // Збірник наукових праць. – Івано-Франківськ: Плай, 2004. - Вип. 9. – Ч.2. – С. 109-116.;</p> <p>Лютак О.З. Сімейний конфлікт як предмет соціально-психологічного аналізу // Збірник наукових праць. – Івано-Франківськ: Плай, 2005. - Вип. 10. – Ч.1. – С.73-79.</p> <p>Підготувати наукові доповіді або презентації «Подружні ігри» (за книгою Е.Берна «Ігри, у які грають люди», 2016;</p> <p>Прощення і довіра у сімейному житті.</p> <p>Законспектувати: Терещенко М.В.Подружні зради як наслідок порушень сімейних стосунків//Матеріали IV щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції, к., 2014. – С.232-237.</p> <p>Підготувати матеріали до наукової дискусії на тему: «Чи можна пережити подружню зраду і залишитись у шлюбі»</p>	10
6	<p>Законспектувати: Фаринич, О. Ю. Психологічні особливості студентських сімей / О. Ю. Фаринич, Т Д. Щербан // Проблеми сучасної психології: Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – Вип. 21. – Кам'янець- Подільський: Аксіома, 2013. – С. 713–724.</p> <p>Підготувати наукові повідомлення на теми: «Соціально-психологічні чинники виникнення стресу в сім'ї та шляхи його подолання», «Види психологічної допомоги сім'ї в сучасній Україні»</p> <p>Ознайомлення з методами й методиками дослідження подружньої сумісності,соціально-психологічним тренінгом адаптованості родини</p>	10
		30
	Разом	60

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми (для заочного відділення)	Кількість Годин
	Змістовий модуль 1. Сім'я як соціально-психологічний феномен	
	<p>Опрацювати: Посвістак О.А. Етапи становлення та теоретичні основи психології сім'ї як галузі наукових знань, 2016 (електронна хрестоматія)</p> <p>Посвістак О.А. Вплив Другої світової війни на шлюбно-сімейні стосунки та розвиток психологічних знань про сім'ю // Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. Психологія. 2016. Т. 21. Вип. 1 (39).- С.206-215</p> <p>Законспектувати: Федоришин Г.М. Соціально-психологічні характеристики сучасної сім'ї // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України / За ред. С.Д.Максименка.</p> <p>Лютак О.З. Функціонально-рольова структура сучасної сім'ї // Збірник наукових праць. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2007. - Вип. 12. – Ч.2. – С.98-106.</p> <p>Підготувати доповіді або презентації на одну із заданих тем: «Історичні типи української сім'ї», «Історія розвитку української сім'ї», «Сімейні традиції українців», «Види сучасних сімей», «Соціально-психологічна характеристика патріархальної сім'ї», «Ризики бікультурного шлюбу»</p>	15

	Самостійне опрацювання програмового матеріалу	
2	<p>Законспектувати: Федоришин Г.М. Особливості емоційного компоненту взаємодії подружжя // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Івано-Франківськ: Видавництво “Плай” Прикарпатського національного університету, 2005. – Вип.10. - Ч. 2. – С. 21 - 30.</p> <p>Підготувати наукове повідомлення: Емоційна залежність подружжя: шляхи формування і попередження.</p> <p>Законспектувати:</p> <p>Особистісний вибір: психологія відчаю та надії / За ред. Т.М.Титаренко. – К.: Міленіум, 2005. - С. 246-259.</p> <p>Котлова Л.О. Проблема конфліктності в молодій сім'ї в період первинної адаптації // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія. Випуск 41, 2014. – С. 391-396</p> <p>Виконання методик «Малюнок сім'ї», «Кінетичний малюнок сім'ї», «сімейна генограма»</p> <p>Самостійне опрацювання програмового матеріалу</p>	15
3	<p>Підготувати наукові доповіді або презентації на теми: «Уявлення про майбутнього подружнього партнера у чоловіків і жінок», «Вибір шлюбного партнера», «Невербальна комунікація закоханих», «Атракція або як зрозуміти партнера», «Планування чисельності сім'ї чоловіком і дружиною», «Ризики інтернет – знайомств», «100 способів проявити любов до партнера»</p> <p>Опрацювати: Крижановська Л.Г., Скориніна-Погребна О.В. Особливості емоційної готовності молоді до сімейного життя // Проблеми екстремальної та кризової психології. Вип. 20, 2016. – С.109-117</p> <p>Медіна Т. Незареєстрований шлюб як форма сучасних шлюбно-сімейних відносин // Нова парадигма, випуск 130, 2016 – С.62-74.</p> <p>Опрацювати методику В.Козлова «Шлюбний договір».</p> <p>Самостійне опрацювання програмового матеріалу</p>	10
		40
	Змістовий модуль 2. Динамічні процеси в сім'ї	
4	<p>Опрацювати теми «Подружнє спілкування» та «Вправи на відновлення комунікації в сім'ї»: Поліщук В.М., Ільїна Н.М., Поліщук С.А. та ін. Психологія сім'ї // Суми: ВТД “Університетська книга”, 2008.</p> <p>Ознайомлення з арт-терапевтичними техніками консультування сім'ї («Сімейний атом», «Малювання однією ручкою», «Узгодження ролей» тощо</p> <p>Мілютіна К. Психологія сім'ї Техніки раціонально-інтуїтивної психокорекції родини. К.: Главник, 2007. - с.55-68</p> <p>Самостійне опрацювання програмового матеріалу</p>	15

5	<p>Опрацювати: Вітюк Н.Р. Соціально-психологічний аналіз подружніх конфліктів // Збірник наукових праць. – Івано-Франківськ: Плай, 2004. - Вип. 9. – Ч.2. – С. 109-116.;</p> <p>Лютак О.З. Сімейний конфлікт як предмет соціально-психологічного аналізу // Збірник наукових праць. – Івано-Франківськ: Плай, 2005. - Вип. 10. – Ч.1. – С.73-79.</p> <p>Підготувати наукові доповіді або презентації «Подружні ігри» (за книгою Е.Берна «Ігри, у які грають люди», 2016;</p> <p>Прощення і довіра у сімейному житті.</p> <p>Законспектувати: Терещенко М.В.Подружні зради як наслідок порушень сімейних стосунків//Матеріали IV щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції, к., 2014. – С.232-237.</p> <p>Підготувати матеріали до наукової дискусії на тему: «Чи можна пережити подружню зраду і залишитись у шлюбі»</p> <p>Самостійне опрацювання програмового матеріалу</p>	15
6	<p>Законспектувати: Фаринич, О. Ю. Психологічні особливості студентських сімей / О. Ю. Фаринич, Т Д. Щербан // Проблеми сучасної психології: Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – Вип. 21. – Кам'янець- Подільський: Аксіома, 2013. – С. 713–724.</p> <p>Підготувати наукові повідомлення на теми: «Соціально-психологічні чинники виникнення стресу в сім'ї та шляхи його подолання», «Види психологічної допомоги сім'ї в сучасній Україні»</p> <p>Ознайомлення з методами й методиками дослідження подружньої сумісності,соціально-психологічним тренінгом адаптованості родини</p> <p>Самостійне опрацювання програмового матеріалу</p>	10
		40
	Разом	80

9. Індивідуальні завдання

Мета виконання курсової роботи полягає у систематизації, закріпленні та розширенні теоретичних знань, ознайомленні з методами, які напрацьовані іншими дослідниками в галузі «Психологія сім'ї», а також у науковому обґрунтуванні результатів власних досліджень.

Завдання: закріпити і поглибити знання, отримані студентами у процесі навчання; залучити студентів до самостійної роботи з фаховою літературою; сформулювати навички пошуку необхідних джерел і матеріалів; набуття студентами досвіду чітко, послідовно і грамотно письмово викладати теоретичні положення; розвинути вміння аналізувати, узагальнювати і робити висновки.

Структура курсової роботи: зміст (план), вступ, перший (теоретичний) розділ, висновки до першого розділу, емпірична частина, висновки до другого розділу, висновки до роботи загалом, список використаних джерел, додатки.

Перелік тем курсових робіт з психології сім'ї

1. Соціально-психологічні особливості дистантної сім'ї.
2. Психологічна сумісність партнерів у шлюбі з поглядом соціоніки.
3. Соціально-психологічні аспекти роботи служби знайомств.
4. Кольори кохання у сучасної молоді.
5. Особливості атракції у хлопців та дівчат.
6. Особливості функціонально –рольової структури розлученої сім'ї.
7. Історичні типи українських сімей.
8. Психологічний вплив національних традицій на сімейні відносини.
9. Вплив сім'ї на соціалізацію студента.
10. Вплив самооцінки та рівня домагань на вибір супутника життя.
11. Психологічні умови оптимізації взаємовідносин у період дошлюбного спілкування.
12. Мотивація вступу у шлюб у дисфункційних і гармонійних сім'ях: порівняльний аналіз.
13. Вплив особистісних особливостей подружжя на стійкість шлюбу.
14. Психологічні особливості сімейного спілкування у бікультурних сім'ях.
15. Динаміка подружніх відносин молодого сім'ї.
16. Психологічні особливості первинної адаптації подружжя до сімейного життя.
17. Кризові періоди розвитку подружніх відносин у сучасній сім'ї.
18. Етапи розвитку емоційних відносин подружжя та умови їх збереження.
19. Феномен подружньої сумісності.
20. Вплив дошлюбних стосунків на стабільність молодого сім'ї.
21. Психологічна сумісність подружжя та її вплив на задоволеність шлюбними стосунками.
22. Психологічні умови попередження подружніх зрад.
23. Психологічні особливості подружніх конфліктів у молодих сім'ях.
24. Психологічні детермінанти подружніх конфліктів на різних етапах життєдіяльності сім'ї.
25. Психологічний супровід сім'ї людей літнього віку.
26. Особливості перебігу розлучення у різних соціальних групах.
27. Вплив бідності на функціонування сучасної сім'ї.
28. Соціально-психологічні особливості альтернативної форми співжиття (за вибором).
29. Сучасні психологічні критерії кохання.
30. Моделі взаємин подружжя в студентській сім'ї.
31. Психологічні умови оптимізації взаємин при синдромі «спустошеного гнізда».
32. Застосування трансактного аналізу в консультуванні сім'ї.
33. Стратегії поведінки в конфлікті та способи виходу з нього в подружній діаді.
34. Способи психологічної підтримки прийомних батьків.

- 35.Сімейні та статево-рольові установки у підлітків як умова соціалізації
- 36.Соціально-психологічний аналіз феномена близьких взаємин.
- 37.Подружнн невірність і її зв'язок з дисфункціональним мотивом вибору партнера
- 38.Засвоєння ролей чоловіка та жінки як умова продуктивних подружніх відносин.
- 39.Фактори позитивного морально-психологічного клімату в молодій сім'ї.
- 40.Взаємозв'язок характеру подружніх конфліктів і стажу сімейного життя.
- 41.Гендерний аспект стратегій поведінки подружжя в сімейних конфліктах.
- 42.Рольовий конфлікт в житті сучасних жінок.
- 43.Параметри соціально-психологічного клімату сім'ї та чинники його поліпшення.
- 44.Фактори подолання сімейних криз.
- 45.Проблеми молоді сім'ї і способи їх подолання подружжям.
- 46.Особливості сімейних проблем і способів їх подолання подружжям на різних етапах життєдіяльності сім'ї.
- 47.Особливості ціннісно-сміслової сфери особистості подружжя з різним рівнем задоволеності шлюбом.
- 48.Вплив подібності ціннісно-сміслової сфери особистості подружжя на задоволеність шлюбом.
- 49.Вплив подружніх відносин на якість життя подружжя.
- 50.Особистісні та сімейні чинники емоційного вигорання подружжя у шлюбі.
- 51.Фактори самотності чоловіків і жінок в сучасному світі.
- 52.Вплив функціонально-рольової структури сім'ї батьків на сімейні відносини молодого подружжя.
- 53.Структура сім'ї та її вплив на формування особистості дитини.
- 54.Особливості рольових очікувань і домагань на ранніх етапах шлюбу.
- 55.Взаємозв'язок внутрішніх і зовнішніх факторів в ситуації вибору партнера.
- 56.Вплив ЗМІ на уявлення молоді про дошлюбні стосунки, про шлюб та сім'ю.
- 57.Уявлення сучасних молодих людей про своє майбутнє батьківство.
- 58.Відповідність образу ідеального і реального партнера як фактор задоволеності відносинами в юнацькому віці.

59. Жіночий роман як проекція соціальних очікувань жінок в їх відносинах з чоловіками.

60. Ціннісні орієнтації і специфіка сексуальної поведінки молоді.

10. Методи навчання:

Репродуктивні, частково-пошукові, методи проблемного викладання, дослідницькі, інтерактивні методи.

11. Методи контролю

Використовується три види контролю: поточний, модульний і підсумковий.

Поточний контроль здійснюється у формі оцінок за різні види аудиторної та самостійної роботи – активність на семінарах (участь у обговоренні питань, у дискусіях тощо), результати виконання творчих завдань, підготовки і презентації рефератів та ін.

Модульний контроль (тематичне оцінювання з модулю) здійснюється на засаді письмової залікової контрольної роботи, яка складається з двох частин: по-перше, тестові питання за змістом аудиторної роботи, по-друге, виконання завдання із самостійного опрацювання певних питань курсу, більша частина яких потребує творчого підходу до змісту. Крім того, загальне оцінювання модулю включає в себе також результати поточного контролю.

Програмові вимоги до іспиту

1. Актуальність курсу «Психологія сім'ї» в контексті сучасних суспільних відносин. Сучасні дослідження в галузі психології сім'ї.
2. Предмет, завдання, понятійний апарат курсу. Зв'язок з іншими науковими дисциплінами.
3. Соціально-психологічне трактування феномену сім'ї як малої соціальної групи. Співвідношення понять «шлюб» і «сім'я».
4. Психологічна характеристика сучасної української сім'ї. Основні причини утворення малої сім'ї в Україні.
5. Теорії розвитку шлюбно-сімейних стосунків в історії суспільства.
6. Типи та форми шлюбно-сімейних стосунків та причини їх виникнення.
7. Особливості шлюбних стосунків у давні часи. Причини екзогамії.
8. Розвиток шлюбно-сімейних стосунків у Середньовіччі.
9. Основні критерії класифікації сімей. Типологія сімей за кількістю шлюбних партнерів.
10. Характеристика сучасної сім'ї за кількістю дітей, складом, структурою.
11. Типологія сімей за розподілом лідерства та влади, за сімейним стажем та укладом.

12. Типологія сімей за критерієм конфліктності; за особливими умовами сімейного життя, способом проведення дозвілля, характером сексуальних відносин.
13. Види шлюбів (за А. Аккерман).
14. Функції сучасної сім'ї. Соціально-психологічні чинники, які обмежують виконання сім'єю своїх функцій.
15. Психологічна характеристика рольової структури сім'ї. Види сімейних ролей.
16. Вплив патологічних ролей на функціонування сім'ї.
17. Типи поведінки партнерів у шлюбі.
18. Психологічна характеристика періодів життєвого циклу сім'ї.
19. Період пошуку шлюбного партнера. Психологічні умови оптимізації дошлюбної взаємодії між партнерами.
20. Соціально-психологічна характеристика «часу діади» або утворення сім'ї (за Дювалль і Хілл)
21. Соціально-психологічна характеристика сім'ї з маленькими дітьми; з дітьми підліткового віку (за Дювалль і Хілл).
22. Соціально-психологічна характеристика сім'ї з дорослими дітьми (за Дювалль і Хілл)
23. Соціально-психологічна характеристика сім'ї з дітьми, що покинули батьківський дім (за Дювалль і Хілл).
24. Літня людина та її сім'я. Соціально-психологічна характеристика.
25. Психологічна характеристика альтернативних форм шлюбно-сімейних стосунків.
26. Самотність як форма альтернативних шлюбно-сімейних відносин.
27. Причини подружньої інфертильності. Особливості жінок, які не хочуть мати дітей.
28. Позашлюбний секс та інтимна дружба як альтернатива традиційному шлюбові.
29. Основні принципи відкритого шлюбу.
30. "Громадянський" шлюб і традиційна сім'я: порівняльний аналіз.
31. Показники психологічного клімату та здоров'я сім'ї.
32. Формування готовності молоді до вступу у шлюб. Види готовності партнерів до сімейного життя.
33. Структурний, функціональний та адаптаційний підходи до вивчення подружньої сумісності.
34. Види сумісності партнерів (духовна, подружня, сімейно-побутова, особистісна, фізіологічна)
35. Основні показники задоволеності шлюбом.
36. Психологічні чинники ризику при укладанні шлюбно-сімейних стосунків.
37. Види адаптації партнерів до сімейного життя (матеріально-побутова, морально-психологічна, інтимно-особистісна).
38. Вторинна дезадаптація партнерів у шлюбі та умови її подолання.
39. Роль потребової сфери особистості у виборі шлюбного партнера.

40. Мотивація вибору шлюбного партнера.
41. Неусвідомлювані мотиви вибору шлюбного партнера (за О.Добровичем).
42. Основні соціально-психологічні чинники вибору шлюбного партнера.
43. Теорії вибору шлюбного партнера. Теорія «ідеального партнерства» у виборі шлюбного партнера.
44. Теорія «фільтрів» (Дж. Удрі) у виборі шлюбного партнера.
45. Теорія «комплементарності» у виборі шлюбного партнера.
46. Теорія вибору шлюбного партнера «Стимул-цінність-роль» (Мурстейн)
47. Соціально-психологічний підхід до вибору шлюбного партнера в контексті атракції.
48. Кохання як основа побудови сімейних стосунків. Співвідношення між коханням і закоханістю.
49. Психологічна суть кохання як емоції (К. Ізард)
50. Класифікація кохання (За А.Лі).
51. Класифікація кохання (за Р.Мей)
52. Теорія закоханості Д.Деніс. Двофакторна теорія кохання (Д.Дабон та А.Аарон)
53. Трьохкомпонентна модель кохання (за Стренбергом).
54. Генеза кохання (Стендаль).
55. Патологічні форми кохання (Е.Фромм).
56. Деформація почуття кохання (К.Хорні).
57. Психологія прощення та її роль у шлюбно-сімейних стосунках. Прийняття прощення.
58. Стадії та форми прощення (Р. Енрайт).
59. Феномен ревнощів у психології сім'ї. Види ревнощів.
60. Нормальні та патологічні ревнощі як надцінні ідеї.
61. Причини, прояви й наслідки непродуктивного спілкування в сім'ї.
62. Порушена комунікація. Маніпуляції у спілкуванні членів сім'ї.
63. Сімейна самосвідомість як показник задоволеності шлюбом. Сімейна доля як компонент сімейної самосвідомості подружжя.
64. Сімейний календар та сімейна історія як компоненти сімейної самосвідомості подружжя.
65. Сімейні правила та міфи як компоненти сімейної самосвідомості подружжя.
66. Згуртованість як інтегральна характеристика сімейної системи. Поняття "організації сім'ї".
67. Механізми інтеграції сім'ї. Соціально-психологічний механізм «емоційної ідентифікації з сім'єю».
68. Специфіка патріархальної сім'ї.
69. Психологічні особливості дітоцентричної сім'ї.
70. Специфіка партнерської сім'ї.
71. Сімейний конфлікт, особливості його перебігу (В. Кравець).
72. Причини сімейних конфліктів.
73. Види сімейних конфліктів.

74. Тактики поведінки подружжя у конфліктних ситуаціях та вирішення конфліктів.
75. Профілактика подружніх конфліктів. Модель "сімейної ради" у вирішенні конфліктної ситуації.
76. Види конфліктних сімей.
77. Види сімейного насильства. Особливості чоловічого й жіночого насильства. Насильство над дітьми у сім'ї.
78. Фізичне насильство, його особливості
79. Сексуальне насильство, його особливості.
80. Психологічне насильство, його особливості.
81. Байдуже ставлення до дитини у сім'ї як вид насильства.
82. Кризові періоди життєдіяльності сім'ї (В. Сатір).
83. Розлучення як ненормативна криза сімейної системи.
84. Соціально-психологічні концепції розлучення.
85. Основні причини розлучення.
86. Види розлучення.
87. Стадії розлучення (модель Кюблер-Росс).
88. Види емоційного розлучення (С. Дак).
89. Психологічна характеристика дорозлучної ситуації.
90. Психологічна характеристика построзлучної ситуації.
91. Вплив розлучення на дорослих членів сім'ї.
92. Основні напрямки психологічної допомоги дітям при розлученні батьків.
93. Психологічні особливості повторного шлюбу.
94. Психологічні особливості позашлюбної сім'ї.
95. Рання позашлюбна народжуваність.
96. Типи ставлення матері до дитини в материнській сім'ї.
97. Проблема неповної або материнської сім'ї у сучасному світі.
98. Психологічні особливості формування дитини в умовах сімейної деривації.
99. Мотиви усиновлення дітей.
100. Динаміка психологічної адаптації усиновленої дитини до нової сім'ї.
101. Психологічна готовність усиновителів до прийняття дитини у сім'ю.
102. Психологічні особливості осиротілої сім'ї.
103. Психологічні особливості переживання втрати дорослими.
104. Психологічні особливості переживання втрати дітьми.
105. Особливості психологічного консультування і психотерапії сім'ї.
106. Основні принципи сімейного консультування.
107. Основні форми та види сімейного консультування.
108. Стадії процесу сімейного консультування.
109. Особливості першого прийому у психолога.
110. Особливості використання методів і прийомів сімейного консультування.

111. Сім'я як інститут первинної соціалізації дитини.
112. Тлумачення поняття подружня невірність. Мотиви позашлюбних зв'язків, їх особливості у чоловіків і жінок.
113. Біологічні, психологічні та соціокультурні відмінності статей.
114. Біологічна сутність шлюбу. Етапи сексуальної адаптації подружжя.
115. Психологічні типи сексуальних партнерів.
116. Основні прояви сексуальності жінки.
117. Основні прояви сексуальності чоловіка.
118. Основні форми статевого життя людини.
119. Сімейно-сексуальні дисгармонії.
120. Роль сексуальності в гармонізації сімейних стосунків.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота			Сума	
Змістовий модуль №1,2		Підсумкова контрольна робота		
T1-3	T4-9	Разом	T1-T9	100
За тест до першого модуля – 10 балів; до другого - 20 (передбачено 1 тест по кожному змістовному модулю). Робота на парах – 4 бали		За тести –30 балів За роботу на парах –32 бали	38 балів	

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

Приклад за виконання курсового проекту (роботи)

Теоретична частина	Емпірична частина	Висновки	Захист роботи	Сума
до 20	до 20	10	до 50	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	

50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчального курсу «Психологія сім'ї».
2. Опорні конспекти лекцій.
3. Матеріали для самостійної роботи студентів (хрестоматія)
4. Методичне забезпечення курсу.
5. Список базової та додаткової літератури
6. Глосарій з дисципліни.
7. Мультимедійне забезпечення.
8. Тестові завдання.

14. Рекомендована література

Базова

1. Бондарчук О.І. Психологія сім'ї: Курс лекцій / Бондарчук О.І. – К.: МАУП, 2001.-96 с.
2. Деніжна С.О. Психологія сім'ї: Навчально-методичний комплекс. К.: Інститут кримінально-виконавчої служби, 2014. – 17 с.
3. Кравець В. Психологія сімейного життя: В 2-х ч. - Тернопіль, 1995.
4. Марценюк М.О. Психологія сім'ї. Навчально-методичний посібник Мукачєво : МДУ, 2017. – 76 с.
5. Мілютіна К. Психологія сім'ї Техніки раціонально–інтуїтивної психокорекції родини. К.: Главник, 2007. - 144 с.
6. Поліщук В.М., Ільїна Н.М., Поліщук С.А. та ін. Психологія сім'ї // Суми: ВТД "Університетська книга", 2008. – 239 с.
7. Помиткіна Л.В., Злагодух В.В., Хімченко Н.С., Погорільська Н.І. психологія сім'ї. Навчальний посібник К.: НАУ-друк 2010. – 270 с.
8. Психологія сім'ї. Конспект лекцій / Розр. Ушакова І.М. – Харків: Національний університет цивільного захисту України, 2017. – 83с.
9. Психологія сімейних взаємин. Навчальний посібник /Під ред. М.С. Корольчука - К.: Ніка-Центр, 2010.- 280 с.
10. Столярчук О. А. Психологія сучасної сім'ї: Навчальний посібник Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2015. – 136 с.
11. Федоренко Р. П. Психологія сім'ї. Навчальний посібник Луцьк: Вежа-Друк, 2015. – 364 с.

1. Говорун Т.В., Кікінеджи О.М. Психологія статі. – Т, 2002.
2. Карпська А. Й. Молода сім'я: проблеми та умови її становлення. / К.: ДЦССМ. – 2006. – 184 с.
3. Кляпець О. Я. Психологічні чинники вибору молодою людиною цивільного шлюбу: дис... канд. психол. наук: 19.00.05 / Інститут соціальної та політичної психології АПН України / О. Я. Кляпець. – К., 2004. – 178 с.
4. Кравець В.П. Теорія і практика дошлюбної підготовки молоді. - К.: Київс. правда, 2000. - 687с.
5. Крисюк Г.Я. Психологічні особливості впливу батьківської сім'ї на адаптацію молодого подружжя // Збірник наукових праць. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2006. - Вип. 11. – Ч.2. – С.215-222.
6. Ліщинська О.А. Сім'я як об'єкт впливу деструктивних тоталітарних організацій // Соціальна психологія. – 2005. - № 3(11). – С. 139 – 147.
7. Лютак О.З. Робота психолога в неповних сім'ях: Навчально-методичний посібник. – Івано-Франківськ: пп. Кузів, 2007. – 105 с.
8. Лютак О.З. Методики і тести в психології сім'ї: Довідково-методичний посібник // м.Івано-Франківськ: пп. Кузів 2012. – 254с.
9. Лютак О.З. Термінологічний словник з курсу «Психологія сім'ї» // м.Івано-Франківськ, 2011. – 26с.
10. Лютак О.З. Практика консультування сім'ї: Навчально-методичний посібник // (для студентів вищих навчальних закладів спеціальності «Психологія»).–м.Івано-Франківськ, пп. Кузів,2012. - 85с.
11. Сатир В. Вы и ваша семья. Руководство по личностному росту / Пер. с англ.. – М.: Апрель Пресс, изд-во Эксмо, 2002. – 320 с.
12. Федоришин Г.М. Психологія становлення особистості у батьківській сім'ї: Навчально-методичний посібник. – Івано-Франківськ: «Місто НВ», 2006. – 168 с.

15. Інформаційні ресурси

1. <http://psy.piter.com/library/>
2. <http://psy.rin/article/>
3. www.psych.uw.edu.p
4. www.psychologia
5. www.Uaua.info
6. www.mirsemji.com.ua
7. www.roditeli.ua